



Міністерство культури України
ДЗ «Державна бібліотека України для юнацтва»

**«ЛИШЕ СИЛЬНИМ ДАНО ПРАВО
НА БЕЗСМЕРТЯ...»**

до 120-річчя від дня народження О. Довженка

Бібліографічний покажчик

Київ 2014

ББК 83.34Укр6-8я1
Л67

«Лише сильним дано право на безсмертя...»: до 120-річчя від дня народження О. Довженка : бібліогр. покажч. / уклад. : С. Настенко, О. Круківська ; ред. : С. Чачко, В. Кучерява, Н. Лінкевич ; ДЗ «Держ. б-ка України для юнацтва». – К., 2014. – 43 с.

Покажчик, укладений до 120-річчя від дня народження Олександра Довженка – всесвітньовідомого кінорежисера та письменника, інформує про книги, брошури та статті з періодичних видань, що відображають життєвий та творчий шлях митця.

Матеріали розміщено в алфавітному порядку в межах тематичних розділів. Покажчик доповнено додатком з шаржами Довженка. Укладачі не претендують на вичерпність інформації.

Покажчик розраховано на широкий загаль читачів, які цікавляться творчістю О. Довженка.

Книги, позначені знаком «*», зберігаються у фондах Державної бібліотеки України для юнацтва.

Укладачі: С. Настенко, О. Круківська
Редактори: С. Чачко, В. Кучерява, Н. Лінкевич
Відповідальний за випуск Г. Саприкін

© Укладачі: С. Настенко, О. Круківська, 2014
© ДЗ «Державна бібліотека України для юнацтва», 2014

ВІД УКЛАДАЧІВ

*«Слов'янство поки що дало світові в кінематографії
одного митця, мислителя і поета – Олександра Довженка».*

Чарлі Чаплін

Олександр Довженко увійшов в історію вітчизняної і світової художньої думки як самобутній поет екрана і слова. Поєднавши талант режисера і письменника, своєю феноменальною творчістю він збагатив і зблизив ці два види мистецтва, відкрив нові, досі не знані можливості пізнання і відображення життя. У своїй автобіографії Олександр Петрович писав: «Творчість безмежна і різноманітна, як різноманітне й безмежне в своєму переможному розвитку життя..., і ніякий ні талант, ні геній нічого не зробить в цьому мистецтві, якщо не буде підкріплений знаннями не тільки специфіки цього мистецтва, а найперше і найголовніше – знанням життя... Кіно – мистецтво одержимих».

Протягом своєї творчості О. Довженко поставив 14 ігрових і документальних фільмів, написав 15 літературних сценаріїв і кіноповістей, дві п'єси, автобіографічну повість, понад 20 оповідань і новел, ряд публіцистичних статей і теоретичних праць, присвячених питанням кіномистецтва. Та якби він був автором тільки «Землі» і «Щорса», «Зачарованої Десни» і «Поєми про море», він і тоді ввійшов би в історію української і світової художньої культури як митець-новатор, мислитель, філософ. Його оповідання і новели «Ніч перед боем», «Мати», «На колючому дроті», «Незабутнє», кіноповісті «Земля», «Щорс», «Україна в огні», «Повість полум'яних літ», «Поєма про море», «Зачарована Десна», п'єси «Потомки запорожців», «Життя в цвіту» по праву стоять у ряду кращих творів нашої літератури.

Народився Олександр Петрович Довженко 10 вересня (29 серпня) 1894 р. в містечку Сосниці на Чернігівщині в козацько-

селянській родині. З дитинства він прилучився до праці і до пісні. Насолоджувався всім живим – тваринами, цвітом яблуні, травами, любив переселятися у світ казкових героїв, яких створювала його нестримна дитяча фантазія.

Пізніше в автобіографії О. Довженко скаже: «Я завжди думав і думаю, що без гарячої любові до природи людина не може бути митцем».

Вчився Довженко в Сосницькій початковій школі, а потім у вищій початковій школі. Вирізнявся допитливістю, захоплювався малюванням. Малював на папері, на саморобних дощечках, навіть на табуретах – коней, хати, яблука, своїх товаришів і себе самого. У 1911 р. він поїхав з батьком до Глухова, вступив до учительського інституту, не маючи повних 16 років. Значно вплинула стипендія у 120 крб., яка, власне, і давала можливість вчитися. Після закінчення інституту в 1914 р. його призначають учителем вищої початкової школи в Житомирі. Мріяв про вступ у Київський університет, але фінансовий стан сина малоземельного селянина не давав такої змоги. Проте згодом знову повернувся до навчання, вступивши до трьох вузів Києва, у тому числі й до Академії мистецтв, адже мріяв про малювання. Та завершити задумане не судилося. У буремні революційні роки юнак шукав свій життєвий шлях. Покинувши навчання, у 1918 р. служив у армії С. Петлюри, був заарештований більшовицькою владою, та, завдяки дружнім стосункам з членами партії боротьбистів, уник концентраційного табору.

1920 р. О. Довженко вступає до партії боротьбистів, а коли ця партія самоліквідувалася, стає членом партії більшовиків. Деякий час працює за кордоном – у Варшаві на посаді керуючого справами посольства, а потім у Берліні секретарем генерального консульства УСРС у Німеччині. Там же вступає до приватного училища живопису професора В. Еккеля. У ці роки Довженко багато працює як карикатурист. З Берліна надсилає свої малюнки в журнал «Молот» – орган українських комуністів США, який тоді редагував Микола Тарновський.

У 1923 р. О. Довженко повертається в Україну, в Харків. Тут він працював художником-ілюстратором у газеті «Вісті ВУЦВК», студіював живопис, цікавився театром (зокрема, театром Леся Курбаса). У цей період стають відомими його численні політичні і побутові карикатури, дружні шаржі. У 1923 – 1926 рр. він стає одним із провідних художників-карикатуристів в Україні. Пізніше в «Автобіографії» Довженко написав: «Отримай я правильне виховання і освіту, я був би більш сильнішим художником у живопису, ніж у кіно».

У цей період митець перебуває у вирі літературного життя, вступає до «Гарту» – спілки пролетарських письменників, потім ВАПЛІТЕ, тісно співпрацює з Всеукраїнським фотокіноуправлінням (ВУФКУ) – створює рекламні плакати, перекладає українською іноземні стрічки.

Влітку 1926 р. 32-річний О. Довженко круто міняє своє життя – він їде на Одеську кінофабрику знімати фільми.

Після перших експериментальних стрічок у жанрі ексцентричної комедії («Вася-реформатор», «Ягідка кохання» сценарії яких були написані буквально у тижневі терміни), Олександр Довженку доручають, уже як режисеру-постановнику, зняти перший повнометражний фільм «Сумка дипкур'єра». У 1927 р. цей фільм вийшов на екрани і здобув позитивні відгуки преси і громадськості. Окрилений успіхом Довженко приступає до роботи над новим фільмом «Звенигора» (Одеса, 1928 р.), який створив «одним духом» – за сто днів, взявши за основу сценарію актуальну тему політичного конфлікту в сім'ї, коли один брат став українським націоналістом, інший – більшовиком. Фільм сповнений філософської глибини, народних дум, національної символіки. Навколо цього фільму розгорілася дискусія. «Цей епохальний для української культури фільм прогримів, як несподіваний вибух... Нене рідна! Чого тут тільки не відбувається!... Фільм захоплює чарівністю своєї манери мислення. Дивним переплетенням реального з глибоко національною поетичною вигадкою. Гостро сучасного і

разом з тим міфологічного. Гумористичного і патетичного. Чогось гоголівського. Серед нас нова людина кіно, майстер з власним обличчям...». Так відгукнувся на нього М. Бажан.

В основу наступного фільму О. Довженка знятого в Одесі в 1929 р. покладено відомий історичний факт, свідком якого був і сам автор, – повстання на заводі «Арсенал» – «синтез 17-го року на всій Україні. Про людські діяння». Довженків «Арсенал» виростав із народного епосу, фольклорної поетики, руйнуючи усталені канони і штампи. 1929 р. фільм по праву був визнаний глядачами і критикою кращим фільмом року.

У 1929 – 1933 рр. Довженко працює на щойно збудованій кінофабриці у Києві, де організував режисерську майстерню.

Добре відомий фільм «Земля» (Київ, 1930 р.) став першим твором у радянській кінематографії про колективізацію і останнім фільмом «німого кіно» у творчості митця. Резонанс від нього був великий. Дискусія не оминула і цієї стрічки митця. Набув розголосу фільм і за кордоном (лише у берлінській пресі з'явилося близько 50 рецензій-відгуків). Фільм знімали без затвердженого сценарію (літературну версію його О. Довженко написав на початку 50-х років, за стилістикою вона близька до «Зачарованої Десни», писаної у ті ж роки). Особливістю жанру цього літературного твору, за визначенням самого автора, є «сни», що «переплелись із спогадами про спогади». На думку мистецтвознавців, таке стильове утворення у 20-х рр. постало в кіносюрреалізмі; у 2-й пол. ХХ ст. ця традиція розвинулася в творчості італійського режисера Ф. Фелліні (його «Амаркорд» (1973 р.) іноді порівнюють із «Зачарованою Десною»), українських режисерів С. Параджанова, Ю. Ілленка, І. Миколайчука. У художній літературі це «магічний реалізм» Г. Гарсія Маркеса, Х. Кортасара, В. Шевчука, В. Земляка, В. Дрозда.

У «Землі» О. Довженко відкрив нові можливості зображення характеру. Сільський юнак Василь виростає в образ фольклорного героя; яблунева гілка ніжно торкається молодого усміхненого обличчя Василя в труні; яблуко, омите дощем, про яке французький

вчений Марсель Мартен сказав, що той, хто не бачив яблуко крупним планом у Довженковій «Землі», той взагалі ніколи не бачив яблуко. У своїй монографії про О. Довженка він порівнює фільм «Земля» з Дев'ятою симфонією Л. ван Бетховена. У 1958 р. німий фільм Олександра Довженка «Земля» в числі 12 інших був визнаний кращим фільмом усіх часів і народів.

Невдовзі за свої фільми «Звенигора» і «Земля» кінорежисер був таврований як «український буржуазний націоналіст». Навколо нього склалася неприязна атмосфера, режисер змушений був змінити тематику. З'явилися фільми «Іван», «Аероград», «Щорс», «Визволення». За героїко-революційного «Щорса» у 1941 р. митець був удостоєний Сталінської премії.

Протягом двадцяти днів О. Довженко написав сценарій нового фільму «Іван» (Київ, 1932 р.), у якому звернувся до сучасної гостро драматичної теми – індустріалізації країни, будівництва Дніпрогесу.

Його наступний фільм – кіноповість «Щорс» (Київ, 1939 р.), яка відкривала нові можливості збагачення кінодраматургії як самостійного виду літературної творчості. Ідея створення фільму захопила митця. Образ Щорса привернув його увагу насамперед легендарністю біографії, трагізмом його долі. До того ж сам Олександр Довженко деякий час служив добровільно в 1918 – 1920 рр. у дивізії Щорса викладачем школи при штабі.

До процесу міфологізації підключилася добре злагоджена ідеологічна радянська машина, сам Сталін редагував сценарій. Після перегляду фільму В. Мейєрхольд так охарактеризував творчість О. Довженка: «Він – «універсальний художник. Не лише діяч кінематографії, але й чудовий письменник», бо «творить свої фільми, як свої твори белетрист. Коли я дивився фільм «Щорс», згадав Гоголя з його «Тарасом Бульбою», згадав Пушкіна з його великими полотнами... Довженко прекрасний тим, що він – поет».

1940 р. Олександра Довженка призначено художнім керівником Київської кіностудії художніх фільмів. Він мріє про

модернізацію роботи кіностудії, у т. ч. про знімання фільмів українською мовою.

Напередодні війни митець здійснив свою давню мрію – за однойменною повістю М. Гоголя він створив сценарій «Тарас Бульба». Проте зйомки перервала війна. О. Довженко вирішує їхати на фронт. «Хочу сам все бачити своїми очима». Про пережите і вистраждане він розповість у численних статтях («В грізну годину», «Не хазяйнувати німцям на Україні», «Воля до життя»), в оповіданнях («Ніч перед боєм», «На колючому дроті», «Тризна», «Мати» та ін.), у кіноповідях («Україна в огні», «Повість полум'яних літ»), у виступах на мітингах перед воїнами.

У жорстоких умовах війни він виявляє виключну мужність і працездатність. Тільки за 1942 – 1943 рр. ним створено 10 оповідань, п'єса і кіноповість, написано 18 статей.

Ще перебуваючи у вирі війни, Довженко почав працювати над кіноповістю «Україна в огні». Вже створено документальну стрічку «Битва за нашу Радянську Україну» (1943 р., режисери Ю. Солнцева, Яків Авдієнко) з патетичною оцінкою керівної ролі партії та Сталіна. Але в «Україні в огні» війну «зображено більш стереоскопічно, з критичного погляду автора на багато аспектів радянського способу життя». М. Хрущов, ознайомившись із текстом, підтримав О. Довженка. Але після того, як кіноповість потрапила до рук Сталіна, її автор уже в грудні 1943 р. відчув прес державно-ідеологічної машини. Читаємо в Довженка: «Мені хочеться вмерти. Мені здається, що я прожив уже все своє життя, немов ангели покинули мою душу... Починаю негайно і вперто правити «Україну в огні». Зараз мені починає здаватися, що я зробив велику помилку, що погодився... друкуватися...».

Після негативної, нищівної критики твору Сталіним Довженка піддано всіляким гонінням: знято з посади художнього керівника кіностудії, виведено зі складу державних комітетів і громадських організацій, не схвалено його намір повернутися

до Києва (до останніх днів життя митець проживатиме на дачі під Москвою).

Значною подією в історії вітчизняного кінематографа стало створення першого українського широкоформатного фільму «Повість полум'яних літ», який з успіхом пройшов на екранах в Україні і за рубежем.

Ще перебуваючи на війні, О. Довженко починає працювати над сценарієм «Зачарована Десна» – «про народження душі художника» (опублікована 1956 р. у журналі «Дніпро», № 3). Йому не судилося ні працювати над фільмом, ні, тим більше, бачити його на екранах. У 1964 р. дружина Довженка, режисер Ю. Солнцева реалізувала його сценарій, а також сценарій «Повісті полум'яних літ» (1960 р.).

У жовтні 1952 р. О. Довженко розпочав роботу над сценарієм «Поема про море», третьою частиною задуманої епічної трилогії про долю українського села і власне Україні. Відповідно, першу і другу частини мали складати п'єса «Потомки запорожців» (опублікована 1958 р. у журналі «Дніпро») і «Повість полум'яних літ» Довженко почав писати трилогію з кінця. Повість «Поема про море», за визначенням автора, присвячена «майбутності людського духу».

Пізніше О. Довженко так написав про свій фільм у «Щоденнику»: «Се мусить бути велетенський фільм. Усе, що є в мені святого, весь досвід, талант, усі думки і час, і мрії і навіть сни – все для нього». Створити фільм, достойний величі українського народу – ось єдина мета, єдиний зміст життя письменника. Він ніби передчував, що «Поема про море» може стати його лебединою піснею. Розпочата майстром робота над зйомками фільму в жовтні 1956 р. була завершена 1958 р. Ю. Солнцевою та творчим колективом однодумців, а в 1959 р. автор кіноповісті посмертно був удостоєний Ленінської премії.

В історію вітчизняної і світової художньої культури О. Довженко ввійшов як режисер і кінематографічний письменник, творець фільмів, які зробили наше кіномистецтво світовим, як

автор кіноповістей, оповідань, п'єс, публіцистичних і мистецтвознавчих творів.

Помер О. П. Довженко 12 листопада 1956 р. в Москві від інфаркту. Похований у Москві на Ново-Дівочому цвинтарі.

З повним правом О. Довженко сам визначив своє місце у світовій культурі: «Я належу людству як художник...».

Розділ 1.

ТВОРЧИСТЬ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

1. **Довженко А. П.** Думи у карты Родины: киноповести, рассказы, очерки, статьи / А. П. Довженко. – Л. : Лениздат, 1983. – 463 с. – (Человек труда).

2. **Довженко А. П.** Лекции на сценарном факультете / А. П. Довженко. – М., 1963. – 43 с.

*3. **Довженко Александр. Зачарована Десна. Україна в огні. Щоденник** : посіб. для 11 кл. / авт.-уклад. В. В. Паращич. – Харків : Ранок, 2000. – 96 с. – (Літературна крамниця).

4. **Довженко О. П.** Арсенал. Щорс : кіноповісті / О. П. Довженко. – К. : Дніпро, 1986. – 186 с.

5. **Довженко О. П.** Афоризми. Крилаті вирази. Творчі роздуми. Скалки думок високих / О. П. Довженко ; упоряд. і авт. передм. : М. Коваленко, О. Підсуха. – К. : Молодь, 1968. – 85 с. – (На обкл. назва: «Довженкові думи»).

*6. **Довженко О. П.** Бачити завжди зорі: статті, виступи, промови / О. П. Довженко ; упоряд., вступ. ст. та прим. О. К. Бабишкіна. – К. : Рад. письменник, 1979. – 235 с. – (Б-ка публіциста).

7. **Довженко О. П.** Вибране : для ст. шк. віку / О. П. Довженко. – К. : Школа, 2008. – 320 с. – (Шк. б-ка).

8. Довженко О. П. Вибране : для ст. шк. віку / О. П. Довженко ; [упоряд. текстів та передм. О. Таранченко]. – Вид. 2-е, без змін. – К. : Нац. книжк. проект, 2011. – 317 с. – (Б-ка шк. класики).

9. Довженко О. П. Вибрані твори / О. П. Довженко ; [передм. А. Гуляка]. – К. : Сакцент Плюс, 2012. – 317 с.

10. Довженко О. П. Господи, пошли мені сили : щоденник, кіноповіді, оповідання, фольклорні записи, листи, док. / О. П. Довженко ; [ред. В. Шевчук ; упоряд., вступ, прим. Р. Корогодського]. – Харків : Фоліо, 1994. – 655 с. – (Укр. літ. ХХ ст.).

11. Довженко О. П. Життя в цвіту : п'єса на 4 дії / О. П. Довженко. – К. : Держлітвидав, 1956. – 96 с.

П'єса розповідає про життя Івана Володимировича Мічуріна.

12. Довженко О. П. Зачарована Десна : кіноповіді, оповідання / О. П. Довженко ; [вступ. ст. та прим. Р. Корогодського]. – Харків : Фоліо, 2013. – 217 с. – (Шк. б-ка укр. та світ. літ.).

***13. Довженко О. П.** Зачарована Десна. Оповідання. Щоденник (1941 – 1956) : [зб. творів] / О. П. Довженко. – К. : Дніпро, 2008. – 504 с.

14. Довженко О. П. Зачарована Десна. Поема про море : кіноповіді / О. П. Довженко ; вступ В. В. Фещенка ; худ. В. Ю. Межевчук. – Одеса : Маяк, 1984. – 160 с. – (Шк. б-ка).

***15. Довженко О. П.** Зачарована Десна : [щоденник, кіноповіді, оповідання] / О. П. Довженко. – Харків : Фоліо, 2011. – 603 с. – (Шк. б-а укр. та світ. літ.).

*16. **Довженко О. П.** Кіноповісті / О. П. Довженко. – К. : Наук. думка, 1986. – 710 с.

*17. **Довженко О. П.** Мати : оповідання / О. П. Довженко. – Львів : Книжк.-журн. вид-во, 1962. – 55 с.

18. **Довженко О. П.** На колючому дроті / О. П. Довженко. – [Б.м.] : Укрвидав ЦК КП(б)У, [1943]. – 16 с.

19. **Довженко О. П.** Незабутнє. Оповідання. Кіноповість / О. П. Довженко. – Київ : Дніпро, 1974. – 222 с. – (Б-ка «Мужність»).

*20. **Довженко О. П.** Повість полум'яних літ : повість, оповідання / О. П. Довженко. – К. : Молодь, 1985. – 368 с.

21. **Довженко О. П.** Потомки запорожців (На зламі століть) / О. П. Довженко. – К. : Дніпро, 1967. – 135 с.

22. **Довженко О. П.** Про красу : зб. ст., промов, фрагментів з листів та щоденників / О. П. Довженко ; вступ. ст., упоряд., прим. О. Бабишкіна. – К. : Мистецтво, 1968. – 531 с. – (Пам'ятки естет. думки).

*23. **Довженко О. П.** Сторінки щоденника (1941 – 1956) / О. П. Довженко. – К. : Вид-во гуманітар. л-ри, 2004. – 383 с.

*24. **Довженко О. П.** Твори. В 5 т. Т. 1. Кіноповісті. Сценарії. Дикторські тексти / О. П. Довженко ; [упоряд. : Ю. Солнцева, Т. Дерев'яно ; вступ. ст. О. Гончара ; прим. К. Волинського]. – К. : Дніпро, 1983. – 439 с.

До першого тому ввійшли кіноповісті: «Зачарована Десна», «Арсенал», «Земля», «Аероград», «Щорс», «Тарас Бульба»; сценарії: «Вася-реформатор», «Ягідка кохання», «Іван», «Сумка

дипкур`ера», «Звенигора» та дикторські тексти: «Країна рідна», «Битва за нашу Радянську Україну», «Перемога на Правобережній Україні та вигнання німецьких загарбників за межі українських радянських земель».

***25. Довженко О. П.** Твори. В 5 т. Т. 2. Кіноповісті. Кіносценарії / О. П. Довженко ; [упоряд. Ю. Солнцева ; прим. К. Волинського]. – К. : Дніпро, 1984. – 503 с.

До другого тому ввійшли кіноповісті: «Україна в огні», «Повість полум'яних літ», «Мічурін»; кіносценарії: «Прощай Америко!», «Антарктида».

***26. Довженко О. П.** Твори. В 5 т. Т. 3. Кіноповість. Драматичні твори. Оповідання / О. П. Довженко ; [упоряд. Ю. Солнцева ; прим. К. Волинського]. – К. : Дніпро, 1984. – 362 с.

Третій том входить кіноповість «Поема про море» та драматичні твори «Потомки запорожців» і «Життя в цвіту».

***27. Довженко О. П.** Твори. В 5 т. Т. 4. Статті. Виступи. Лекції / О. П. Довженко ; [упоряд. : Ю. Солнцева ; прим. К. Волинського]. – К. : Дніпро, 1984. – 351 с.

***28. Довженко О. П.** Твори. В 5 т. Т. 5. Записні книжки. Щоденник. Листи / О. П. Довженко ; [упоряд. Ю. Солнцева ; прим. К. Волинського]. – К. : Дніпро, 1985. – 359 с. : іл.

29. Довженко О. П. Україна в огні : кіноповість / О. П. Довженко. – К. : Україна, 2004. – 143 с.

***30. Довженко О. П.** Україна в огні : [щоденник, кіноповість, оповідання] / О. П. Довженко. – Харків : Фоліо, 2010. – 351 с. – (Б-ка Великої Вітчизняної).

***31. Твори українських письменників: Олександр Довженко, Ярослав Стельмах, Ігор Калинець, Віктор Близнець :** [Програмні твори. 6 кл.]. Кн. 1 / упоряд. М. В. Нестерчук. – К. : Грані-Т, 2006. – 207 с. – (Б-ка відмінника).

Розділ 2.

ПРО ЖИТТЯ ТА ТВОРЧИСТЬ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

1. В окремих виданнях

***32. Александр Довженко.** Кинорежиссер, писатель, художник. – М., 1972. – 155 с.

***33. Бабишкін О. К.** Олександр Довженко – публіцист : літ.-крит. нарис / О. К. Бабишкін. – К. : Рад. письменник 1989. – 198 с.

34. Безручко О. В. Архівна спадщина Олександра Довженка : монографія / О. В. Безручко ; Київ. міжнар. ун-т. – К., 2012. –

Т. 1. – 2012. – 209 с.

Т. 2. – 2012. – 212 с.

Т. 3. – 2012. – 201 с.

Т. 4. – 2012. – 201 с.

Т. 5. – 2012. – 201 с.

Т. 6. – 2012. – 204 с.

Т. 7. – 2012. – 203 с.

Т. 8. – 2012. – 204 с.

Т. 9. – 2012. – 212 с.

Т. 10. – 2012. – 205 с.

***35. Безручко О. В.** Невідомий Довженко / О. В. Безручко ; НАН України, Ін-т мистецтвознавство, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського, Київ. нац. ун-т театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого. – К. : Фенікс, 2008. – 312 с.

У книзі розповідається про маловідомі сторінки життя видатного кинорежисера та його учнів у Київському державному інституті кінематографії та режисерській лабораторії Київської кінофабрики.

36. Безручко О. В. Олександр Довженко: розсекречені документи спецслужб : монографія / О. В. Безручко ; Ін-т мистецтвознавство, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського, Київ. нац. ун-т театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого. – К. : Сучас. письменник, 2008. – 230 с.

У монографії маловідомі сторінки життя О. П. Довженка досліджуються на основі аналізу розсекречених архівних документів періоду громадянської війни, репресій тридцятих років, голодомору та Другої світової війни.

37. Безручко О. В. Справа-формуляр «Запорожець»: «І я горів у тому вогні» : монографія / О. В. Безручко ; Київ. міжнар. ун-т. – К., 2011. –

Т. 1 : Перша хвиля розсекречень. – 2011. – 214 с.

Т. 2 : Друга хвиля розсекречень. – 2011. – 203 с.

Т. 3 : Третя хвиля розсекречень. – 2011. – 230 с.

Т. 4 : Питання без відповідей. – 2011. – 232 с.

38. Ведмеденко О. Розгадка сфінкса: Пізнай самого себе : Сократ, О. Довженко, Г. Сковорода. – К. : [б. в.], 2004. – 111 с. – (Б-ка українця).

39. Гончар О. Чим живемо: на шляхах до українського Відродження / О. Гончар. – К. : Дніпро, 1999. – С. 154 – 177.

40. Гребньова В. Катарсис. Олександр Довженко і тоталітаризм : монографія / В. Гребньова. – Кіровоград : [б. в.], 1997. – 149 с.

41. Дзюба І. М. З криниці літ. У 3 т. / І. М. Дзюба. – К., 2006. – Т. 2. – С. 771 – 787.

***42. Довженко в воспоминаниях современников / сост. : Л. И. Пажитнова, Ю. И. Солнцева.** – М. : Искусство, 1981. – 278 с.

***43. Довженко і світ. Творчість О. П. Довженка в контексті світової культури** : [статті, есе, рецензії, спогади, доп., відгуки, листи, телеграми] / [упоряд. С. П. Плачинда ; передм. О. Гончара]. – К. : Рад. письменник, 1984. – 222 с.

44. Довженко Олександр Петрович // Кіномистецтво України в біографіях (кінодовідник) / Нона Капельгородська, Євгенія Глущенко, Олександра Синько. – К. : АВДІ, 2004. – С. 183 – 184.

45. Довженко Олександр Петрович. Його Юліана: з епістолярної спадщини О. П. Довженка : [листи до дружини Ю. І. Солнцевої] / [упоряд. В. М. Пригоровський]. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2011. – 107 с. – Текст укр., рос.

46. Дончик В. Митець глибоко національний (О. Довженко) // Доля української літератури – доля України: монологи й полілоги / В. Дончик. – К. : Грамота, 2011. – С. 72 – 91.

47. Ефимов Б. Десять десятилетий / Борис Ефимов. – М. : Вагриус, 2000. – С. 60 – 61. – (Мой 20 век).
Спогади Б. Єфимова про О. Довженка та Ю. Солнцеву.

48. Ефимов Б. Довженко – карикатурист / Борис Ефимов // Мне хочется рассказать. – М. : Сов. худож., 1970. – С. 95 – 100.

49. Ефимов Б. Сашко – карикатурист / Борис Ефимов // На мой взгляд... / Борис Ефимов. – М. : Искусство, 1987. – С. 71 – 72.

50. Жулинський М. Слово і доля / М. Жулинський. – К. : АСК, 2002. – С. 430 – 439.

51. Золотоверхова І. І. Довженко – художник / І. І. Золотоверхова, Г. Л. Коновалов. – К. : Мистецтво, 1968. – 186 с.

***52. Коба С. Л.** Олександр Довженко: життя і творчість / С. Л. Коба. – К. : Дніпро, 1979. – 195 с. – (Літ. портрет).

***53. Коваленко М. М.** Син зачарованої Десни. [О. П. Довженко]: спогади і ст. / М. М. Коваленко, О. О. Мішурін. – К. : Рад. письменник, 1984. – 271 с.

54. Ковальчук О. Г. Творчість Олександра Довженка : посіб. / О. Г. Ковальчук ; Ніжин. держ. пед. ін-т ім. М. В. Гоголя. – Прилуки : [б.в.], 1994. – 14 с.

***55. Корнієнко І. С.** Олександр Довженко / І. С. Корнієнко. – К. : Наук. думка, 1978. – 108 с.

***56. Корогодський Р.** Довженко в полоні : Розвідки та есеї про Майстра / Р. Корогодський. – К. : Гелікон, 2000. – 352 с. – (Укр. модерна літ.).

***57. Кочерган Ю. Ф.** Олександр Довженко: проблеми майстерності / Ю. Ф. Кочерган. – Львів : Вища шк., 1983. – 117 с.

58. Кудін В. О. Зоряний шлях : худож.-докум. повість / В. О. Кудін. – К. : Парлам. вид-во, 2004. – 224 с.

У художньо-документальній повісті, присвяченій О. Довженку, використано архівні матеріали, спогади та розповіді людей які близько знали видатного кінематографіста.

***59. Кудін В. О.** Сашко: худож.-докум. повість : [О. П. Довженко] / В. О. Кудін. – К. : Екмо, 2004. – 262 с.

Повість про Олександра Довженка.

60. Лавріненко Ю. Олександр Довженко (12 вересня 1894 – 25 листопада 1956) / Юрій Лавріненко // Історія української літератури ХХ ст. (20 – 30-ті роки) : хрестоматія / І. М. Констанкевич, Л. С. Дружинович ; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк : Вежа, 2009. – С. 200 – 211.

61. Лавріненко Ю. Розстріляне Відродження / Ю. Лавріненко. – К. : 2002. – С. 863 – 886.

62. Левчук Т. В. Тому що люблю. Спогади кінорежисера / Т. В. Левчук. – К. : Мистецтво, 1987. – 200 с.

63. Магуза Г. О. Довженко Олександр Петрович. Основоположник українського кіномистецтва, письменник, публіцист, громадський діяч / Г. О. Магуза // Діячі науки і культури України: нариси життя та діяльності / за ред. : А. П. Коцура, Н. В. Терес. – К. : Кн.-XXI, 2007. – С. 141 – 145.

64. Марочко В. І. Зачарований Десною: історичний портрет Олександра Довженка / В. І. Марочко. – К. : КМ акад., 2006. – 285 с.

Книга висвітлює тернистий шлях О. Довженка в умовах тоталітарного комуністичного режиму, його творчий доробок, художньо-мистецькі смаки, світоглядні уподобання та громадянську позицію.

65. Мащенко С. Т. Філософські обрії Олександра Довженка / С. Т. Мащенко. – Чернігів : Черніг. береги, 2004. – 124 с.

66. Наєнко М. Одержимість. Критичні розвідки, портрети, відгуки / М. Наєнко. – К. : Молодь, 1990. – С. 81 – 89.

67. Олександр Довженко вчора і сьогодні: затемнені місця в біографії : зб. матеріалів / упоряд. Є. Сверстюк. – Луцьк : Терен, 2005. – 200 с.

***68. Олександр Довженко: Літопис життя. Фільми. Малюнки. Задуми** / упоряд. С. Тримбач. – К. : [б. в.], 1994. – 132 с.

***69. Панасенко Т. М.** Олександр Довженко / Т. М. Панасенко ; [худож.-оформлювач Є. В. Вдовиченко] – К. : Укрвидавполіграфія, 2012. – 120 с.

70. Поляруш О. Крізь час і простір до глибин художнього слова / Олег Поляруш. – Кіровоград : [б. в.], 2010. – С. 112 – 221.

Частина книги є одним з варіантів сучасного прочитання кіноповістей О. Довженка, осмислення його життєвої та творчої драми.

***71. Поляруш О. Є.** Олександр Довженко і фольклор : монографія / О. Є. Поляруш. – К. : Вища шк., 1988. – 177 с.

72. Рачук І. М. Олександр Довженко / І. М. Рачук. – К. : Мистецтво, 1964. – 200 с.

73. Семенчук І. Р. Життєопис Олександра Довженка / І. Р. Семенчук. – К. : Молодь, 1991. – 224 с.

В основу книжки покладено життєпис Олександра Довженка – його дитинства, юності, перебування на фронті і повоєнних літ.

***74. Соболев Р. П.** Александр Довженко / Р. П. Соболев. – М. : Искусство, 1980. – 306 с. – (Жизнь в искусстве).

75. Степанишин Б. Всеобіймаючі очі України: Іван Франко та Олександр Довженко / Б. Степанишин. – Рівне : [б. в.], 1994. – 146 с.

76. Степанишин Б. Дивосвіт Олександра Довженка: до 100-річчя від дня народження : літ.-крит. нарис / Б. Степанишин. – К. : Промсвіта, 1994. – 54 с.

77. Тримбач С. Довженко – це наше майже все / С. Тримбач // Україна Incognita / за ред. Л. Івшиної. – К., 2002. – С. 318 – 322.

78. Тримбач С. В. Олександр Довженко: Загибель богів: ідентифікація автора в національному часо-просторі / С. В. Тримбач. – Вінниця : Глобус-Прес, 2007. – 800 с.

79. Тур-Коновалов К. Режисер [Олександр Довженко] : роман / К. Тур-Коновалов, Д. Замрій, О. Лісовикова ; [пер. з рос. І. Бондаря-Терещенка]. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2014. – 333 с.

***80. Уроки Александра Довженко** : сб. ст. / [сост. : Б. Н. Тарасенко, Н. М. Капельгородская]. – К. : Мистецтво, 1982. – 219 с.

До збірника ввійшли дослідження, статті, присвячені вивченню значення творчого доробку О. Довженка для сучасного мистецтва та спогади про нього.

81. Шудря М. Геній найщирішої проби : нариси, розвідки, рец., інтерв'ю, публікації / Микола Шудря ; за ред. Леоніда Череватенка. – К. : Юніверс, 2005. – 384 с.

У книжці зібрано матеріали, що написав і опублікував письменник, журналіст і кінодраматург М. Шудря про О. Довженка та нове покоління кінематографістів, що засвоїли його творчі настанови.

2. На сторінках періодичних та продовжуваних видань

82. Безручко О. Олександр Довженко: перший крок до повернення / О. Безручко // Кіно – Театр. – 2007. – № 5. – С. 30 – 31.

Про перепоховання Олександра Довженка і передачу на Батьківщину його архіву.

83. Безручко О. Пошуки невідомого режисера-лаборанта Олександра Довженка / О. Безручко // Сучасність. – 2006. – № 8. – С. 139 – 159.

84. Гриневич В. Ще раз про затемнені сторінки з життя Олександра Довженка / В. Гриневич // Всесвітня л-ра та культура. – 2008. – № 12. – С. 5 – 9.

85. Гришкина Я. Сердцеед Довженко: в селі не люблять вшанувати о второй жене режиссера и мечтают перевезти его прах на родину / Я. Гришкина // Сегодня. – 2013. – 29 окт. (№ 239) – С. 20.

86. Довженко Олександр Петрович (10. 09. 1894 – 25. 11. 1956) – кінорежисер, письменник, художник // Укр. культура. – 2000. – № 7/8. – С. 32.

87. Киселев Д. Л. Одесский этап жизни и творчества А. П. Довженка / Д. Л. Киселев // Вісник наук.-метод. дослідж. Вінницьк. гуманіт.-пед. коледжу. – 2013. – № 4. – С. 133 – 135.

88. Кожуховська А. І. Від національного до загальнолюдського: національна гідність у педагогічних поглядах О. П. Довженка / А. І. Кожуховська // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 2. – С. 130 – 140.

Проаналізовано проблеми виховання національного характеру на основі творчої спадщини О. П. Довженка.

89. Корогодський Р. Довженко: Вчора, сьогодні, завтра в країні національної культури: Із щоденника / Р. Корогодський // Дивослово. – 2001. – № 5. – С. 52 – 54.

90. Корогодський Р. Не-офіційний Олександр Довженко / Р. Корогодський // Київ. старовина. – 2000. – № 2. – С. 102 – 115.

91. Короп Т. Архіви знімають табу: видано українсько-російський збірник «Олександр Довженко. Щоденникові записи. 1939 – 1956 рр.» / Т. Короп // Уряд. кур'єр. – 2013. – 20 квіт. (№ 75). – С. 18.

92. Матющенко А. Довженко між богами і демонами / А. Матющенко // Слово і Час. – 2010. – № 2. – С. 109 – 112.

Рецензія на книгу С. Тримбача «Олександр Довженко: Загибель богів. Ідентифікація автора в національному часо-просторі».

93. Мащенко С. Історіософські мотиви у творчому спадку Олександра Довженка / С. Мащенко // Київ. старовина. – 2005. – № 3. – С. 107 – 120.

Охарактеризовано історіософські ідеї у творчості О. Довженка. Зазначено, що в усіх творах письменника головною є думка про те, що народний дух стане рушієм прогресивних перетворень у Вітчизні за умови, якщо кожна людина відчує своєю історію рідного краю, а себе її невід'ємною часткою.

94. Микитенко О. Слідами фальшивої Мельпомени, або «Йогансен, Слісаренко, Довженко і я» / О. Микитенко // Кур'єр Кривбасу. – 2000. – № 123. – С. 114 – 144.

95. Олександр Петрович Довженко (1894 – 1956) // Шк. б-ка. – 2006. – № 11. – С. 6.

96. Пригоровська Л. Народність Олександра Петровича Довженка / Л. Пригоровська // Шк. б-ка. – 2006. – № 10. – С. 33 – 38.

97. Пригоровська Л. Олександр Довженко : «Навчання давалося мені» / Л. Пригоровська, В. Пригоровський // Укр. мова й л-ра в середніх шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2004. – № 2. – С. 170 – 175.

98. Пригоровський В. Володів душею митця. М. Гоголь у творчій долі О. П. Довженка / В. Пригоровський // Укр. культура. – 2009. – № 3. – С. 33.

99. Пригоровський В. Дипломат Олександр Довженко / В. Пригоровський // Україна дипломатична : наук. щорічник / М-во закордон. справ України ; Дипломат. акад. – К., 2007. – Вип. 8. – С. 662 – 669.

100. Пригоровський В. Духовні витязі великого митця: Пушкін, Гоголь, Шевченко / В. Пригоровський // Всесвіт. – 2007. – № 5 – 6. – С. 141 – 145.

101. Пригоровський В. Маловідома сторінка з біографії О. П. Довженка / В. Пригоровський // Укр. культура. – 2006. – № 9. – С. 16 – 17.

102. Пригоровський В. Олександр Довженко і поетичний світ України / В. Пригоровський // Українознавство. – 2008. – № 1. – С. 59 – 65.

103. Проненко В. Небо Олександра Довженка / В. Проненко // Дивосвіт. – 2004. – № 3. – С. 24.

104. Решодько Л. Експресія думки, образу, деталі в «Зачарованій Десні» О. Довженка і на картинах М. Приймаченко / Л. Решодько // Дивослово. – 2012. – № 1. – С. 16 – 19.

105. Решодько Л. Сосниця чекає свого вірного сина Олександра Довженка / Л. Решодько // Слово і Час. – 2007. – № 6. – С. 76 – 77.

106. Решодько Л. «...Я не збирався писати про типове». Експресія думки, образу, деталі в «Зачарованій Десні» О. Довженка і на картинах М. Приймаченко / Л. Решодько // Укр. мова та літ. – 2004. – № 41. – С. 23 – 26.

107. Рудкевич І. Образ автора в кіноповісті О. Довженка «Зачарована Десна» / І. Рудкевич // Слово і Час. – 2006. – № 11. – С. 25 – 30.

108. Русанова О. «Щоденник» О. Довженка – документ доби / О. Русанова // Укр. мова та літ. – 2010. – № 41 – 42. – С. 20 – 23.

109. Саєнко В. «Україна в огні»: нове прочитання кіноповісті / В. Саєнко, О. Ладигіна // Укр. мова та літ. – 2004. – № 41. – С. 11 – 13.

110. Саливончик Г. Спроба провести паралель: «Щоденник» О. Довженка – «Щоденник» А. Любченка / Г. Саливончик // Дніпро. – 2002. – № 9 – 10. – С. 123 – 132.

111. Святовець В. Форми деталізації у творчості Олександра Довженка / В. Святовець // Дивослово. – 2004. – № 9. – С. 60 – 63.

112. Сергієнко Р. Сонячні миті з учителем : до 110-річчя від дня народж. Олександра Довженка / Р. Сергієнко // Вітчизна. – 2004. – № 11 – 12. – С. 159 – 160.

113. Сокур В. Нові архівні матеріали про О. Довженка / В. Сокур // Дивосвіт. – 2004. – № 3. – С. 26 – 27.

114. Хархун В. Ревізійна модель війни: «Україна в огні» Олександра Довженка / В. Хархун // Дивослово. – 2011. – № 5. – С. 45 – 49.

115. Череватенко Л. На тлі Довженка / Леонід Череватенко // Кіно – Театр. – 2013. – № 5. – С. 3 – 5.

Роздуми над новою книгою «Щоденникові записи» Олександра Довженка.

116. Чумак Т. Духовні орієнтири Олександра Довженка / Т. Чумак // Укр. мова і літ. в шк. – 2008. – № 3. – С. 53 – 58.

117. Шарварок О. Гангрена уяви, або ще дещо про внутрішній розбрат Олександра Довженка // Київ. – 2002. – № 9. – С. 153 – 167.

118. Шаргородська А. Експресіонізм Олександра Довженка як контраверсійний дискурс у добу соцреалізму / А. Шаргородська // Актуальні проблеми сучасної філології. – 2005. – Вип. XV. – С. 144 – 151. – (Літературознавство).

119. Шевченко М. Національно-культурний потенціал художнього тексту: О. Довженка «Зачарована Десна» / М. Шевченко // Укр. мова та літ. – 2006. – № 18. – С. 10 – 12. – (Шк. світ).

120. Шевчук А. Учитель Олександр Довженко // Кур'єр Кривбасу. – 2002. – № 151. – С. 171 – 177.

121. Шишов І. Біля Довженкового вогню // Дзвін. – 2002. – № 7. – С. 119 – 122.

122. Шишов І. Довженкові лопухи під Москвою / І. Шишов // Дніпро. – 2004. – № 7 – 8. – С. 139 – 142.

123. Шкандрій М. «Довженко в полоні» / М. Шкандрій // Сучасність. – 2001. – № 12. – С. 144 – 145.

124. Шудря М. Запорожець без заборولا / М. Шудря, В. Попик // Дніпро. – 2002. – № 9 – 10. – С. 110 – 122.

125. Шудря М. Священні миті осяяння (Юлія Солнцева – Олександр Довженко) / М. Шудря // Дніпро. – 2004. – № 9 – 10. – С. 72 – 79.

126. Юрченко В. Довженко і Сталін / Віталій Юрченко // Кіно – Театр. – 2007. – № 3. – С. 18 – 23.

127. Яремчук А. Олександр Довженко: «І ангели здерли з мене окривавлену шкіру» / А. Яремчук // Наука і сусп-во. – 2005. – № 9 – 10. – С. 9 – 15.

128. Яремчук П. Нові обрії наукового осмислення феномену Олександра Довженка / П. Яремчук // Кур'єр Кривбасу. – 2006. – № 195. – С. 176 – 178. – Рец. на кн. : Олександр Довженко. Вчора і сьогодні. Затемнені місця в біографії / упоряд. Є. Сверстюк. – Луцьк : ВМА Терен, 2005. – 200 с.

Розділ 3.

КІНЕМАТОГРАФІЧНА ТА ДРАМАТУРГІЧНА

ДІЯЛЬНІСТЬ МИТЦЯ

*Ясно одне, що лише «Звенигорою» наше кіно завоювало собі
стале й певне місце в загальному культурному процесі, довело
свою здатність творити справжні культурні цінності, зажило
поваги, як мистецтво, що вміє мислити і змушує мислити.*

Микола Бажан

129. Безручко О. В. Кінорежисери-педагоги: О. Й. Гавронський, О. П. Довженко, В. І. Івченко / О. В. Безручко. – Вінниця : Глобус-Пресс, 2011. – 261 с.

130. Брюховецька Л. І. «Але світ прийде на екран...» О. Довженко: теоретичне осмислення поетики кіно / Л. І. Брюховецька // Наук. зап. НаУКМА: Теорія та історія культури : зб. наук. пр. / Нац. Ун-т «Києво-Могилян. Акад.». – 2005. – Т. 40. – С. 72 – 76.

У статті висвітлено погляди Довженка на мистецтво кіно, зокрема: його естетичні критерії, розуміння кіно як високого мистецтва.

***131. Брюховецька Л.** Генерал-хорунжий як сценарист / Лариса Брюховецька // Кіно – Театр. – 2012. – № 1. – С. 18 – 20.
Про Юрія Тютюнника, Олександра Довженка та «Звенигору».

132. Брюховецька Л. «Звенигора» оволодіння історичним часом / Лариса Брюховецька // Кіно – Театр. – 2013. – № 2. – С. 36 – 40.

133. Брюховецька Л. Як знімали шедевр: фотографії з колекції Бориса Косарева / Лариса Брюховецька // Кіно – Театр. – 2010. – № 5. – С. 2 – 3.

Про зйомки фільму Олександра Довженка – «Земля».

134. Велимчаниця О. Фільм авангардної доби, або Суб'єктивність історичних образів / Ольга Велимчаниця // Кіно – Театр. – 2013. – № 2. – С. 40 – 41.

Про фільм О. Довженка «Звенигора».

135. Довженко і кіно ХХ століття : зб. ст. / ред. І. Дзюба ; упоряд. : Л. Брюховецька, С. Тримбач ; Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.». – К. : ТАТ, 2004. – 264 с.

Проаналізовано творчість О. П. Довженка, зокрема, фільми та кіноповісті. Висвітлено особистість та світогляд українського режисера-мислителя. На підставі архівних матеріалів досліджено його маловідому педагогічну діяльність.

136. Забужко О. Планета Полин: Довженко – Тарковський – фон Трієр, або про дискурс нового жаху / О. Забужко // Сучасність. – 2012. – № 9. – С. 60 – 101.

Художньо-публіцистичне осмислення аварії на ЧАЕС та її суспільних, загальнолюдських наслідків.

137. Качур В. Олександр Довженко: між Сталіним та голо-сом сумління / В. Качур. // Главред. – 2010. – № 37. – С. 30 – 31.

138. Кіно як світогляд. Довженко і Параджанов // Кіно часів своєї юності : зб. ст. / Лариса Брюховецька. – К. : Задуга, 2008. – С. 104 – 114.

139. Кінорежисура в зіткненні з тоталітаризмом // Кіно часів своєї юності : зб. ст. / Лариса Брюховецька. – К. : Задруга, 2008. – С. 122 – 130.

140. Марченко С. Довженко знімає в Яреськах («Землі» – 80 років) / Сергій Марченко // Кіно – Театр. – 2010. – № 6. – С. 28 – 29.
Зйомки фільму «Земля» в селі Яреськи на Полтавщині, яке дуже любив Довженко. Там знімали і епізоди до «Івана», «Щорса».

141. Народ у фільмах поетичного кіно. Довженко – Тарковський – Осика // Кіно часів своєї юності : зб. ст. / Лариса Брюховецька. – К. : Задруга, 2008. – С. 115 – 121.

142. Плачинда С. Фільм «Земля»-шедевр світового кіно / С. Плачинда // Дивосвіт. – 2004. – № 3. – С. 23.

***143. Полтава Л.** Довженко в «Історії кіномистецтва» Жоржа Садуля : (George Sadoul «Histoire de l'art du cinema» 1949, друге видання 1955) / Леонид Полтава ; публ. В'ячеслава Брюховецького // Кіно – Театр. – 2012. – № 3. – С. 16 – 17.

Жорж Садуль про Олександра Довженка.

144. Свято Р. Сучасна рецепція «Звенигори» / Роксоляна Свято // Кіно – Театр. – 2013. – № 2. – С. 44 – 45.

145. Скуратівський В. На нашій, не своїй землі... Довкола сценарію «Україна у вогні» / Вадим Скуратівський // Кіно – Театр. – 2012. – № 1. – С. 25 – 26.

146. Сняданко О. Західні дослідники про творчість Олександра Довженка / Ольга Сняданко // Кіно – Театр. – 2012. – № 3. – С. 13 – 15.

У статті міститься огляд англомовної бібліографії, присвяченої режисерові.

147. Тетерюк М. «Звенигора»: західні відгуки в радянських джерелах / Марія Тетерюк // Кіно – Театр. – 2013. – С. 42 – 43.

148. Троша Н. Олександр Довженко – драматург / Н. Троша // Укр. літ. в загальноосвіт. шк. – 2012. – № 10. – С. 37 – 40.

Розглядається драматичний доробок О. Довженка, а саме його п'єса «Життя в цвіту» та драматична поема «Потомки запорожців».

149. Чумаченко О. А. Розвиток поезики українського кіно в контексті неоромантичних та орієнталістських ідей / О. А. Чумаченко; НАН України. Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. – К., 2002. – 55 с.

Розглянуто проблему інтерпретації культури та мистецтва. Висвітлено традиції неоромантичної естетики у світовому й українському кіномистецтві, культурні міфи та символи в неоромантичному кіно О. Довженка, його традиції в радянському кіно.

150. Шлегель Г.-Й. Олександр Довженко в Берліні / Г.-Й. Шлегель // Кіно – Театр. – 2001. – № 2. – С. 44 – 48.

151. Юр'єв Б. Довженко знімає «Щорса» / Б. Юр'єв // Кіно – Театр. – 2003. – № 1. – С. 42 – 43.

152. Яремчук А. Невгасима «Земля» / А. Яремчук // Укр. культура. – 2000. – № 9 – 10. – С. 2.

Фільму О. Довженка «Земля» – 70 років.

Розділ 4.

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

153. Безручко О. Творчі лабораторії Леся Курбаса та Олександра Довженка / Олександр Безручко // Кіно – Театр. – 2007. – № 3. – С. 16.

154. Безручко О. В. Вітчизняна кіношкола. Режисери-педагоги : навч. посіб. / О. В. Безручко ; Київ. міжнар. ун-т. – К., 2010. – Т. 1. – 305 с.

Висвітлено характерні особливості педагогічної методики провідних кінорежисерів: І. П. Кавалерідзе, О. П. Довженка, В. Т. Денисенка.

155. Безручко О. В. Кінорежисери-педагоги: О. Й. Гавронський, О. П. Довженко, В. І. Івченко / О. В. Безручко ; ред. О. Мельниченко. – Вінниця : Глобус-Прес, 2010. – 263 с.

Особливості педагогічної методики О. П. Довженка та В. І. Івченка.

156. Безручко О. В. Педагогічний метод О. П. Довженка : навч. посіб. / О. В. Безручко ; Київ. міжнар. ун-т. – Вид. 2-ге, доповн. – К., 2012. –

Т. 1. – 2012. – 266 с.

Т. 2. – 2012. – 238 с.

157. Безручко О. В. Педагогічний метод О. П. Довженка : навч. посіб. / О. В. Безручко ; Київ. нац. ун-т кіно, телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого ; Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. – Вінниця : Глобус-Прес, 2008. – 208 с.

Розглянуто педагогічну діяльність видатного українського кінорежисера та письменника О. П. Довженка у контексті становлення мистецької кіноосвіти в Україні.

158. Вовкочин Л. Ю. Олександр Довженко про мистецтво виховання словом / Л. Ю. Вовкочин // Наук. часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Сер. 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – 2004. – Вип. 2 (12). – С. 45 – 47.

159. Майстерня Олександра Довженка // Вступ до сценарної майстерності : навч. посіб. / уклад. М. О. Мироненко ; Київ. міжнар. ун-т. – К., 2006. – С. 67 – 75.

160. Пригоровська Л. В. О. П. Довженко: «Бути з глядачем на «Ви»» / Л. В. Пригоровська // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 1 – 2. – С. 203 – 213. – (Історія педагогіки, психології, освіти).

Про педагогічні погляди О. П. Довженко.

161. Пригоровська Л. В. О. П. Довженко, І. О. Соколянський, О. І. Скороходова: дружба, співпраця і освітянська взаємопідтримка / Л. В. Пригоровська // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 1. – С. 119 – 127.

Розкрито співпрацю письменника та кінодраматурга О. П. Довженка з ученими-сурдопедагогами І. О. Соколянським та О. І. Скороходовою. Висвітлено історію їхніх стосунків у царині науки і мистецтв.

162. Пригоровська Л. В. Педагогічна функція фольклору у творах О. П. Довженка / Л. В. Пригоровська // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 2. – С. 99 – 106.

На прикладі творчого доробку видатного кінорежисера і письменника О. П. Довженка висвітлено питання використання фольклору в педагогічних цілях.

Розділ 5.

НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЮ

*163. Білоус Н. Застосування мультимедійних технологій під час вивчення кіноповісті О. Довженка «Україна в огні» / Наталія Білоус // Укр. літ. в загальноосвіт. шк. – 2014. – № 1. – С. 28 – 30.

164. Бойчук Т. Використання джерел під час вивчення біографії Олександра Довженка / Тетяна Бойчук // Дивослово. – 2011. – № 10. – С. 17 – 23.

*165. Вивчення біографії письменника в школі: Г. Квітка-Основ'яненко, М. Коцюбинський, М. Хвильовий, Г. Сковорода, Б.-І. Антонич, О. Довженко, Л. Костенко, У. Самчук, І. Драч : конспект нестандарт. уроків / [упоряд. Л. М. Овдійчук]. – Тернопіль : Підруч. і посіб., 2008. – 96 с.

166. Козлова Ю. Ю. О. П. Довженко – видатний український кінорежисер і письменник / Ю. Ю. Козлова // Все для вчителя. – 2011. – № 34 – 36. – С. 167 – 168.

167. Корнелюк І. Горе закохалося в нашу жінку... : урок відвертих вражень за кіноповістю О. Довженка «Україна в огні» : 11 клас / І. Корнелюк // Укр. мова й літ. в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2010. – № 9. – С. 54 – 55.

168. Костишин Н. До вивчення творчості Олександра Довженка / Н. Костишин // Укр. мова та літ. – 2007. – № 37 – 39. – С. 45 – 49.

169. Мариненко Ю. «Погуляєм же в просторах свого серця, долину на Вкраїну...»: «Зачарована Десна» Олександра Довженка / Ю. Мариненко // Укр. мова та літ. – 2004. – № 41. – С. 4 – 10.

170. Матросова А. «Щоденник» О. Довженка – документ доби про трагічну долю України та її синів / Алла Матросова // Укр. літ. в загальноосвіт. шк. – 2014. – № 1. – С. 30 – 33.

171. Матюшкіна Т. Незабутні «Чари дитинства»: до проблеми компаративного вивчення творів «Зачарована Десна» Олександра Довженка і «Кульбабове вино» Рея Бредбері / Т. Матюшкіна // Дивослово. – 2008. – № 10. – С. 34 – 37.

172. Привалова С. Фразеологізми як лексико-семантичні особливості художньої мови твору / С. Привалова // Укр. мова і літ. в школі. – 2006. – № 1. – С. 27 – 30.

Про твір «Україна в огні» О. Довженка.

173. Татарчук Л. «Україна в огні» – твір про трагедію українського народу: урок з використанням інновац. технологій / Л. Татарчук // Укр. мова та літ. – 2010. – № 41-42. – С. 27 – 29.

174. Тур С. Урок за твором О. Довженка «Україна в огні» / Світлана Тур // Укр. літ. в загальноосвіт. шк. – 2013. – № 1. – С. 28 – 32.

ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ

Особливість великих людей полягає, очевидно, в тому, що, виконуючи історичну задачу своєї державної системи, вони переростали задачу і в момент переростання входили тим самим в конфлікт із системою.

Олександр Довженко

Додаток 1



Дружній шарж
на П.Тичину



Дружній шарж О. Довженка
(Сашка)
на Василя Еллан-Блакитного.



Дружній шарж
на Сергія Пилипенка,
голову спілки селянських
письменників «Плуг».



О. Довженко Автошарж

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Бабишкін О. 22
Бабишкін О. К. 6, 33
Безручко О. 82, 83, 155
Безручко О. В. 34, 35, 36,
37, 129, 153, 154, 155, 156
Білоус Н. 163
Бойчук Т. 164
Бондар-Терещенко І. 79
Брюховецька Л. 131, 132,
133, 135, 139, 141
Брюховецька Л. І. 130
Брюховецький В. 142
Вдовиченко Є. В. 69
Ведмеденко О. 38
Велимчаниця О. 134
Вовкочин Л. Ю. 158
Волинський К. 24, 25, 26,
27, 28
Глущенко Є. 44
Гончар О. 24, 39, 43
Гребньова В. 40
Гриневич В. 84
Гришкіна Я. 85
Гуляк А. 9
Деревянко Т. 24
Дзюба І. 135
Дзюба І. М. 41
Довженко А. П. 1, 2
Довженко О. П. 4, 5, 6, 7,
8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17,
18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26,
27, 28, 29, 30
Дончик В. 46
Дружиневич Л. С. 60
Ефимов Б. 47, 48, 49
Жулинський М. 50
Забужко О. 136
Замрій Д. 79
Золотоверхова І. І. 51
Івшина Л. 77
Капельгородська Н. 44
Капельгородская Н. М. 80
Качур В. 137
Киселев Д. Л. 87
Коба С. Л. 52
Коваленко М. 5
Коваленко М. М. 53
Ковальчук О. Г. 54
Кожуховська А. І. 88
Козлова Ю. Ю. 166
Констанкевич І. М. 60
Корнелюк І. 167
Корнієнко І. С. 55
Корогодський Р. 10, 12, 56,
89, 90
Короп Т. 91
Костишин Н. 168
Коцур А. П. 63
Кочерган Ю. Ф. 57
Кудін В. О. 58, 59

- Лавріненко Ю. 60, 61
 Ладигіна О. 109
 Левчук Т. В. 62
 Лісовикова О. 79
 Магуза Г. О. 63
 Мариненко Ю. 169
 Марочко В. І. 64
 Марченко С. 140
 Матросова А. 170
 Матюшкіна Т. 171
 Матющенко А. 92
 Мащенко С. 93
 Мащенко С. Т. 65
 Межевчук В. Ю. 15
 Микитенко О. 94
 Мироненко М. О. 159
 Мішурін О. О. 53
 Наєнко М. 66
 Нестерчук М. В. 31
 Овдійчук Л. М. 165
 Пажитнова Л. И. 42
 Панасенко Т. М. 69
 Паращич В. В. 3
 Підсуха О. 5
 Плачинда С. 143
 Плачинда С. П. 42
 Полтава Л. 143
 Поляруш О. 70
 Поляруш О. Є. 71
 Попик В. 123
 Привалова С. 172
 Пригородська Л. 96, 97
 Пригородська Л. В. 160,
 161, 162
 Пригородський В. 97, 98,
 99, 100, 101, 102
 Пригородський В. М. 45
 Проненко В. 103
 Рачук І. М. 72
 Решодько Л. 105, 106
 Рудкевич І. 107
 Русанова О. 108
 Саєнко В. 109
 Саливончик Г. 110
 Свєрсьюк Є. 67
 Свято Р. 144
 Святовець В. 111
 Семенчук І. Р. 73
 Сергієнко Р. 112
 Синько О. 44
 Скурагівський В. 145
 Сняданко О. 146
 Соболев Р. П. 74
 Сокур В. 113
 Солнцева Ю. 24, 25, 26, 27,
 28
 Солнцева Ю. И. 42
 Степанишин Б. 76
 Степашин Б. 75, 76
 Таранченко О. 8
 Тарасенко Б. Н. 80
 Татарчук Л. 173
 Терес Н. В. 63
 Тетерюк М. 147
 Тримбач С. 68, 77, 135
 Тримбач С. В. 78

- Троша Н. 148
Тур С. 174
Тур-Коновалов К. 79
Фещенко В. В. 15
Хархун В. 114
Череватенко Л. 81, 115
Чумак Т. 116
Чумаченко О. А. 149
Шарварок О. 117
Шаргородська А. 118
Шевченко М. 119
Шевчук А. 120
Шевчук В. 10
Шишов І. 121, 122
Шкандрій М. 123
Шлегель Г.-Й. 150
Шудря М. 81, 124, 125
Юр'єв Б. 151
Юрченко В. 126
Яремчук А. 127, 152
Яремчук П. 128

Зміст

Від укладачів	3
Розділ 1. Творчість Олександра Довженка	11
Розділ 2. Про життя та творчість Олександра Довженка	16
1. В окремих виданнях	16
2. На сторінках періодичних та продовжуваних видань	23
Розділ 3. Кінематографічна та драматургічна діяльність митця	29
Розділ 4. Педагогічна діяльність О. П. Довженка	33
Розділ 5. На допомогу вчителю	35
Замість післямови	37
Додаток 1. Дружні шаржі	38
Іменний покажчик	40

Бібліографічне видання

«ЛИШЕ СИЛЬНИМ ДАНО ПРАВО НА БЕЗСМЕРТЯ...»

до 120-річчя від дня народження О. Довженка

Бібліографічний покажчик

Укладачі С. Настенко, О. Круківська

Комп'ютерна верстка І. Болесевич

Підписано до друку 11. 08. 2014. Зам. № 201 стор.43 Тираж 60 пр.

ДЗ «Державна бібліотека України для юнацтва»

Просп. Перемоги, 60, м. Київ, 03057

<http://www.4uth.gov.ua>